

Strategi för folkbibliotek i Nacka kommun

Antagen i kommunfullmäktige den 20 juni år 2011

Inledning

Riksdagen har antagit nationella kulturpolitiska mål som vilar på grundläggande demokratiska värderingar med yttrandefriheten som grund och utgångspunkten att alla ska ges möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska bl.a. främja bildning, internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur m.m. De föreslagna målen för folkbiblioteken har sin utgångspunkt i de nationella målen och även EU:s åtta nyckelkompetenser.

Folkbiblioteken har en viktig funktion som fria, neutrala mötesplatser för gemenskap i samhället där medborgarna kostnadsfritt kan låna media och ta del av ett brett informations- och kulturutbud på egna villkor, vilket är en av förutsättningarna för en väl fungerande demokrati.

I dag är internet för många den källa som används vid informationssökande. Folkbiblioteken har här en viktig demokratisk roll, en fysisk plats öppen för alla att söka information. Men minst lika viktigt är folkbibliotekens utbud vad gäller tillgång till flera källor och personalens kompetens att förmedla en källkritisk hållning i det informationsbrus som internet innebär.

Folkbiblioteken utgör också en särskild viktig resurs när det gäller att stimulera barn till läslust och bidra till barns språk-, skriv- och läsutveckling. Enligt en internationell läsundersökning lyckas Sveriges elever väl med läsningen i ett internationellt perspektiv, men resultaten har signifikant försämrats över tid. Andelen starka och mycket starka läsare har minskat, d.v.s. de som har en mer komplex läsförståelse. Studier visar att starka läsare har en mycket positiv attityd till läsning och har också läsande förebilder i sina föräldrar, vilket förstärker folkbibliotekens viktiga roll också för vuxnas läsintresse och bildning.

Biblioteken är även en prioriterad mötesplats för nyanlända invandrare som behöver information och kunskap om det svenska samhället och nya kulturer.

Befolknings- och bostadsbyggnadsprognos

Nacka utvecklas i snabb takt och befolkningen kommer att öka med ca 25 000 invånare, (28 procent) fram till 2019, därför är det viktigt att medborgarnas tillgång till folkbibliotekstjänster ingår i kommunens övergripande planering för nya bostadsområden. Nacka har en förhållandevis ung befolkning och antalet förskolebarn förväntas öka kraftigt under de kommande åren. Även gruppen yngre pensionärer kommer att öka under denna period.

För den kommande tioårsperioden beräknas tillskottet av nya bostäder vara ca 10 000. Kvarnholmen är det område som enskilt beräknas få det största antalet nya lägenheter, ca 2 000. Betydande tillskott av lägenheter i flerbostadshus förväntas också i Finnboda, Tollare, Orminge centrum, Fisksätra och Älta. På Kvarnholmen planeras ett nytt folkbibliotek.

Ansvar och styrning

Biblioteksstrategin för Nacka kommun är ett politiskt styrdokument. Strategin utgår från individens behov av biblioteksverksamhet. Kommunens övergripande vision om *öppenhet och mångfald* ska prägla all biblioteksverksamhet. Den grundläggande värderingen om förtroende och respekt för människors kunskap och egen förmåga, samt för deras vilja att ta ansvar, ska genomsyra hela verksamheten. Värderingen speglar kommunens tro att människor kan och vill själva, att de fattar rationella beslut utifrån en kunskap om sin situation och sina behov. Kommunen väger samman allmänna och enskilda intressen i de beslut som gäller kollektivt för alla, men i individuella frågor är det de enskilda medborgarna som har bäst förutsättningar att fatta beslut som gäller dem själva. Värderingen är en viktig byggsten i hur kommunen bygger Nackasamhället och hur kommunen ser på sin roll i det

Kommunens ansvar

De politiska nämnderna, biblioteken, övrig kommunalt finansierad verksamhet och medborgarna har alla ett ömsesidigt ansvar för att biblioteksverksamheten i Nacka ska utvecklas med hög kvalitet och uppnå fastställda mål och visioner. Ett gott samspel mellan de olika parterna är nödvändigt för att lyckas. Biblioteksverksamheten ska följa Nacka kommuns kulturpolitiska programförklaring.

Kulturnämnden har enligt kommunfullmäktige ansvar för mål, finansiering, information och uppföljning av biblioteksverksamheten i enlighet med bibliotekslagen. Skollagen anger att grundskolor och gymnasieskolor ska ha tillgång till skolbibliotek. Detta ansvar ligger i Nacka hos utbildningsnämnden. Social- och äldrenämnden ansvarar för biblioteksverksamhet på äldreboenden samt för att funktionshindrade får tillgång till det utbud som folkbiblioteken erbjuder.

Kommunens styrprinciper, d.v.s. särskiljande av finansiering och produktion, konkurrens genom kundval eller upphandling, konkurrensneutralitet samt överlåtelse av ansvar och befogenheter till lägsta effektiva nivå, omfattar naturligtvis även biblioteksverksamheten

Folkbibliotekens ansvar

Respektive biblioteksanordnare ansvarar för sin verksamhet enligt de avtal som tecknas mellan kulturnämnden och anordnaren.

Prioriterade grupper för folkbiblioteken

Samtliga nackabor ska ha tillgång till fri biblioteksverksamhet i enlighet med bibliotekslagen och Nacka kommuns prioriteringar. Det innebär att samtliga folkbibliotek i Nacka ska ägna särskild uppmärksamhet åt följande målgruppers individuella behov:

- Barn inom förskoleverksamheten
- Barn och unga på deras fritid
- Funktionshindrade
- Invandrare och personer med svenska som andraspråk
- Vuxenstuderande

De grund- och gymnasieskolor som efterfrågar folkbibliotekens tjänster och utbud under skoltid ska teckna överenskommelser/avtal med respektive folkbibliotek.

Medborgarnas ansvar

I Nacka ska medborgarna ges goda möjligheter till inflytande över servicen. Kommunen eftersträvar engagerade och aktiva medborgare som vill påverka biblioteken att utveckla sina tjänster. Kundernas samspel med bibliotekspersonalen är avgörande för bibliotekens utveckling.

Regionala aspekter

Det är av stor vikt att Nacka samarbetar med övriga aktörer i länet för att uppnå en regional utveckling av konst- och kulturlivet. I detta sammanhang är den regionala biblioteksplanen för Stockholms län av stor betydelse. Ett regionalt samarbete inom biblioteksverksamheten ger goda förutsättningar för bättre service till medborgarna, effektivare resursutnyttjande, snabbare teknikutveckling och en höjd kompetensnivå. Nacka ska bidra till samordning och utveckling av biblioteksverksamheten i länet.

Nationella aspekter

De nationella kulturpolitiska målen som beslutades i riksdagen år 2009 är följande:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,

- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

En ny bibliotekslag kommer sannolikt att antas av riksdagen under år 2011.

Internationella aspekter

En viktig utgångspunkt för folkbibliotekens verksamhet är Unesco:s folkbiblioteksmanifest som antogs år 1994. Där sägs bl.a. att ”Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas eget deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap och, tankar, kultur och information.”

Ytterligare en viktig aspekt för folkbibliotekens verksamhet är EU:s åtta nyckelkompetenser för ett livslångt lärande. Kompetenser definieras här som en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som är anpassade till det aktuella området. Nyckelkompetens är den kompetens som alla individer behöver för personlig utveckling, aktivt medborgarskap, social integration och sysselsättning. Denna referensram omfattar följande nyckelkompetenser.

- Kommunikation på modersmålet
- Kommunikation på främmande språk
- Matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens
- Digital kompetens
- Lära att lära
- Social och medborgerlig kompetens
- Initiativförmåga och företaganda
- Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer

Alla nyckelkompetenserna anses lika viktiga, eftersom var och en av dem kan bidra till ett framgångsrikt liv i ett kunskapssamhälle.

Vision och övergripande mål för folkbiblioteken i Nacka

All biblioteksverksamhet i Nacka kommun ska erbjuda ett varierat medieutbud och bibliotekstjänster som främjar individens utveckling. Folkbibliotekens verksamhet ska kännetecknas av allsidighet, öppenhet, hög kvalitet och kreativitet i takt med samtiden. Biblioteken ska vara centralt placerade i Nackas kommundelar.

I Nacka kommun tillämpas mål- och resultatstyrning. Om denna styrning ska bli effektiv måste målen ge de professionella utrymme att utforma och utveckla verksamheten. Eftersom målen gäller alla folkbibliotek är de formulerade på ett övergripande sätt. Målen måste brytas ned och ges ett konkret innehåll på respektive bibliotek. Det är viktigt att respektive biblioteksenhet själv utformar hur verksamheten på bästa sätt ska leva upp till målen.

Målen ska följas upp och utvärderas regelbundet så att måluppfyllelsen blir tydlig och ansvariga får underlag för utveckling. Av kommunens övergripande mål är nedanstående mål de mest relevanta för folkbiblioteken:

- God kommunal service
- Effektivt resursutnyttjande
- Starkt medborgarinflytande
- Stor valfrihet
- God livsmiljö och långsiktigt hållbar utveckling
- Trygg och säker kommun

Kulturnämnden har följande strategiska mål som är relevanta för biblioteksverksamheten

- Medborgarna ska ha tillgång till en kvalitativ kulturverksamhet
- Medborgarna ska ha tillgång till ett lokalt kulturutbud av god kvalitet
- Medborgarna ska ha möjlighet att påverka kulturutbudet
- Kulturaktiviteterna ska vara välbesökta och efterfrågade av medborgarna

Utifrån de nationella kulturpolitiska målen, regionala aspekter och Nackas styrdokument föreslås nedanstående vision och mål gälla för alla folkbibliotek i Nacka.

Vision

Öppna bibliotek – för lust och mening!

Mål

Öppenhet: Målet innebär att biblioteken ska erbjuda lättillgängliga bibliotekstjänster, fysiskt och virtuellt, i takt med samtiden för alla medborgare. I detta arbete ingår att medverka till att den regionala biblioteksplanen uppfylls. Bibliotekens öppettider ska vara generösa utifrån kundernas behov. Utbudet och tjänsterna ska vara väl kända bland medborgarna och kommunens anordnare och verksamheter. Kunderna ska ha ett reellt inflytande över biblioteksverksamheten. Biblioteken ska vara öppna för kunskapsutbyten och föra en dialog med kommunens anordnare och övriga aktörer om deras behov av bibliotekens tjänster. Biblioteken ska vara en del av kommunens medborgarinformation. För detta uppdrag utgår särskild ersättning till respektive biblioteksanordnare enligt avtal med kommunen.

Lust: Målet innebär att biblioteken ska erbjuda medier och aktiviteter som speglar kulturarv och samtid. Verksamheten ska stimulera medborgarna till läsande, språkutveckling,

berättande och bildning. Biblioteken ska vara välkomnande och inspirerande miljöer, såväl fysiskt som virtuellt, och stimulera till möten, idéer, debatt och samtal. De ska även vara variationsrika scener för konst och kultur. Biblioteken ska fungera som ”dörröppnare eller guider” till nya världar för kunderna.

Mening: Målet innebär att biblioteken ska ge förutsättningar för ett livslångt lärande och individuell utveckling för medborgarna. Biblioteken ska bidra till en digital jämlikhet och ge förutsättningar för fri åsiktsbildning. De ska medverka till att medborgarna får en god tillgång till information och förutsättningar för källkritiskt tänkande. Biblioteken ska ha riktade bibliotekstjänster till förskoleverksamhet och verksamheter inom omsorg för funktionshindrade. Biblioteken ska vara funktionella mötesplatser utifrån kundernas behov och förutsättningar, med särskilt fokus på de prioriterade målgrupperna.

Utvärdering för utveckling

Mål- och resultatstyrning förutsätter att verksamheten regelbundet följs upp och utvärderas i förhållande till fastställda mål. Kulturnämndens uppföljning och utvärdering ska ge stöd i nämndens utvecklingsarbete och visa om biblioteksverksamheten utvecklas mot högre måluppfyllelse. Nämndens uppföljning och utvärdering ska också stödja bibliotekens eget kvalitetsarbete. Varje bibliotek har ansvar för att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som leder till utveckling av verksamheten.

Uppföljning och utvärdering av biblioteksverksamheten

- Omfattar alla folkbibliotek i Nacka
- Utgår från kommunala och nationella mål
- Använder både kvantitativa och kvalitativa metoder
- Redovisar resultat öppet, lättillgängligt, tydligt och med jämförelser över tid och mellan bibliotek
- Ger resultat som lyfter fram styrkor, synliggör förbättringsområden och följer upp effekter av åtgärder

Uppföljning och utvärdering fastställs årligen i en plan. Följande metoder används regelbundet.

- Medborgarundersökningar, t.ex. kommunens attitydundersökning, vänder sig till ett urval medborgare och visar vad både besökande och icke-besökande anser om verksamheten.
- Kundundersökning till besökare
- Nyckeltal, bland annat för att mäta måluppfyllelse
- Kvalitetsredovisning. Varje folkbibliotek ska en gång per år, som ett led i sitt systematiska kvalitetsarbete, ge en samlad bild av kvaliteten i verksamheten i förhållande till målen samt hur enheten arbetar vidare för att utveckla verksamheten.

De regelbundet återkommande undersökningarna kan behöva kompletteras med fördjupade utvärderingar om utvalda frågeställningar.

För att ge ytterligare perspektiv på verksamheten är det önskvärt att utveckla metoder för observationer och självvärderingar av bibliotekens medarbetare. Jämförelser med andra kommuner liksom internationella jämförelser är relativt utvecklat när det gäller biblioteksverksamhet. Nacka är drivande för att få till stånd ett utbyte och samarbete mellan kommuner.